

ВИХІД ПАТЕНТОВЛАСНИКОМ ЗА МЕЖІ ЗАХИСТУ ЙОГО ВИКЛЮЧНИХ ПРАВ ЯК ФОРМА ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВАМИ НА ПАТЕНТ

Осовітня Л. В.

аспірант

*Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
м. Київ, Україна*

Захист та контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності повинні сприяти запровадженню технологічних нововведень та передачі і розповсюдженню технологій для обопільної вигоди виробників та користувачів технологічних знань у такий спосіб, що сприяє соціальному та економічному добробуту, а також рівновазі прав і обов'язків. [1] Така ціль захисту прав інтелектуальної власності передбачена статтею 7 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

Тобто, норми права призначені не лише для захисту інтересів патентовласників, але й необхідні для встановлення балансу інтересів, що сприяє соціально-економічному благоустрою, розвитку.

І. Є. Якубівський зазначав про те, що поширення практики зловживання суб'єктивними правами на твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки тощо здатне спотворити сутність і призначення права інтелектуальної власності, перетворивши його із засобу стимулювання творчої активності та інновацій, запоруки економічного зростання на інструмент для здирництва, фактор, що гальмує розвиток культури, науки та технологій. [2; с. 175]

Проблема меж захисту виключного права правоволодільця сформульована у монографії Ворожевич А. С. Авторка зазначає, що ціль підтримання балансу різнонаправлених інтересів пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності, вимагає здійснення виключного права в рамках двох загальних допустимих моделей: 1) самостійної комерціалізації правовласником створеного ним патентоохоронного об'єкта; 2) отримання справедливого доходу від патентоохоронного об'єкта шляхом передачі прав на нього іншим суб'єктам, які вже в свою чергу здійснюють комерціалізацію. [3, с. 236]

З огляду на це, актуальним є питання форм зловживання правами на патент як в теоретичних, так і практичних цілях. Зокрема, заслуговує вивченню одна із форм зловживання правами на патент, що виражається у вигляді виходу патентовласником за межі захисту його виключних прав.

Метою написання цих тез доповіді є з'ясування сутності форми зловживання правами на патент у вигляді виходу патентовласником за межі захисту його виключних прав, а також визначення того, які прояви цієї форми зловживання правами на патент складають її зміст.

Слепенок Ю. Н., Степанова Л. П. та Белокопитова Н. Ю. при дослідженні меж здійснення правовласником виключного права звертають увагу на зіткнення інтересів: публічних і приватних, приватних між собою, визначають критерії для встановлення меж здійснення права інтелектуальної власності, у разі порушення яких з'являються підстави стверджувати про зловживання патентовласником своїм правом. Виділяється те, що зловживання виключним правом реалізується патентовласником переважно з опорою на право забороняти всім іншим особам використовувати його об'єкт інтелектуальної власності. Автори зазначають, що заборона використовувати об'єкт права інтелектуальної власності може бути реалізовано патентовласником на стадії захисту свого виключного права [4; с. 177]

Драгановим С. С. наведено характеристику меж захисту патентних прав та визначення поняття таких меж. Так, межі захисту ПІВ можна визначити як границі діяльності відповідних осіб та органів, які встановлюються за певними критеріями, а саме: часові рамки захисту; суб'єктний склад, тобто коло осіб, які мають право на захист і осіб, які його здійснюють; об'єкт, предмет захисту тощо. Автор вважає, що межі захисту патентних прав потрібно розглядати у таких аспектах, як: визначення часових меж, в рамках яких відбувається захист, тобто мається на увазі момент початку повноцінного захисту і кінцевий момент завершення захисту; виокремлення об'єктів патентного права, на які поширюється захист; встановлення кола осіб, органів, які здійснюють захист; встановлення кола осіб, які мають право на захист прав, пов'язаних з отриманням патенту; визначення повноважень органів, які здійснюють захист (суду та ін.); окреслення законодавчих меж захисту, в рамках яких відбувається захист; встановлення територіальних меж та формулювання принципів міжнародної правової охорони об'єктів патентного прав [5; с. 62-63]

Авдоніна О. С. розглядала проблему зловживання правом на захист інтелектуальної власності в частині знаків індивідуалізації з приміткою про можливість поширення правил визнання зловживання таким правом на інші охоронювані законом результати інтелектуальної діяльності. Стаття містить дослідження меж добросовісного захисту виключних прав. Розмежовано добросовісну і недобросовісну поведінку на практиці, до прикладу останньої віднесено реєстрацію торгової марки без мети її використання та з ціллю заборони використання цієї торгової марки іншими суб'єктами господарювання. Розглядається також відмова в захисті права особі, яка зловживає ним. [6; с. 117]

Враховуючи означене та погоджуючись із Ворожевич А.С., одним із проявів виходу за межі захисту виключного права слід вважати використання патентовласником судового способу захисту для заборони використання запатентованого об'єкту з метою отримання прибутку, не пов'язаного безпосередньо з розумним використанням патентоохоронного об'єкта, його комерціалізацією, передачею прав на цей об'єкт іншим особам, за умов, що шкода завдана суспільним інтересам, іншим заінтересованим суб'єктам від задоволення таких вимог буде перевищувати ту шкоду, яка завдається правовласнику порушенням його виключних прав.

Цією формою зловживання правами на патент охоплюються, зокрема, дії так званих патентних тролів. Зуйков С.А., описуючи схему дій, характерних для тролей зазначає, що вони чекають поки потенційна жертва не розпочне роботу над розробкою і випуском на ринок продукції, яка містить ознаки зареєстрованого об'єкту права інтелектуальної власності. Після цього, погрожуючи позовом або відразу звертаючись до суду, тролі вимагають відшкодування збитків за несанкціоноване використання їхньої інтелектуальної власності та виплати відступних [7; с. 28]

Тож, власник патенту може вимагати лише відшкодування збитків (реальні збитки і упущена вигода) і не може отримувати прибуток за рахунок порушника його прав, на що також звертає увагу Л. Тарасенко. [8; с. 254]

У пункті 49 постанови Великої Палати Верховного Суду від 27.11.2018 у справі № 905/2260/17 вказано, що «як захист права розуміють державно-примусову діяльність, спрямовану на відновлення порушеного права суб'єкта правовідносин та забезпечення виконання юридичного обов'язку зобов'язаною стороною, Спосіб захисту може бути визначений як концентрований вираз змісту (суті) міри державного примусу, за допомогою якого відбувається досягнення бажаного для особи, право чи інтерес якої порушені, правового результату. Спосіб захисту втілює безпосередню мету, якої прагне досягнути суб'єкт захисту (позивач), вважаючи, що таким чином буде припинене порушення (чи оспорювання) його прав, він компенсує витрати, що виникли у зв'язку з порушенням його прав, або в інший спосіб нівелює негативні наслідки порушення його прав». [9]

Іншим проявом виходу патентовласником за межі захисту його виключних прав слід виділити використання патентовласником судового способу захисту його прав інтелектуальної власності з метою завдання шкоди конкуренту або перешкоджання діяльності останнього за відсутності порушення прав інтелектуальної власності.

Ю. Н. Слепенюк, Л. П. Степанова, Н. Ю. Белокопитова загальною межею права називають правомірне використання результатів

інтелектуальної діяльності третіми особами, обмеження якого правовласником визнається зловживанням правом. Як наслідок, на практиці правовласник не тільки не сприяє інноваційному розвитку, але й перешкоджає йому [4; с. 177]. Тобто, за умов наявності в третьої особи прав попереднього користування, про які до того ж відомо патентовласнику, використання останнім судового способу захисту його прав є безпідставним, і за наявності неналежної цілі при застосуванні патентовласником захисту його виключних прав такі дії останнього набувають ознак наведеної вище форми зловживання правами на патент.

А. Вікулова, при цьому, відзначає, що стрімка динаміка патентних спорів свідчить, що в умовах глобалізації світ швидко переходить до тенденцій, коли захист інтелектуальної власності стає не тільки основною конкурентною перевагою, але й способом збагачення [10, с. 85].

Отже, однією з форм зловживання правами на патент є вихід патентовласником за межі захисту його виключних прав, що являє собою використання правовласником патентоохоронного об'єкта інструментів захисту його виключних прав з неналежною ціллю – отримання прибутку, пов'язаного не із залученням об'єкта інтелектуальної власності в цивільний оборот, а з шантажом підприємців-інноваторів. Проявами цієї форми зловживання правами на патент можна вважати:

1. використання патентовласником судового способу захисту для заборони використання запатентованого об'єкту з метою отримання прибутку, не пов'язаного безпосередньо з розумним використанням патентоохоронного об'єкта, його комерціалізацією, передачею прав на цей об'єкт іншим особам, за умов, що шкода завдана суспільним інтересам, іншим заінтересованим суб'єктам від задоволення таких вимог буде перевищувати ту шкоду, яка завдається правовласнику порушенням його виключних прав.

2. використання патентовласником судового способу захисту його прав інтелектуальної власності з метою завдання шкоди конкуренту або перешкоджання діяльності останнього за відсутності порушення прав інтелектуальної власності.

Література:

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994р. / Міжнародний документ. Офіційний вісник України. 2010. № 84. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 21.11.2021).
2. Якубівський І. Є. Зловживання суб'єктивними правами у сфері інтелектуальної власності. *Зловживання правом* : збірка статей / за ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Екус, 2021. С. 227-252

3. Ворожевич, А. С. Пределы осуществления и защиты исключительного права патентообладателя: Монография. Москва : Статут, 2018. 320 с.
4. Слепенко Ю. Н., Степанова Л. П., Белокопытова Н. Ю. Действия патентообладателя, способные привести к нарушению пределов осуществления исключительного права. *Гуманитарные и юридические исследования*. 2016. №3. С.175-179
5. Драганов С. С. Визначення меж захисту авторських і патентних прав: загальні зауваження. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Правознавство*. 2016. Т. 21. Вип. 2 (29). С. 55-65
6. Авдоніна О. С. Злоупотребление правом на защиту в сфере интеллектуальной собственности. *Правовая парадигма*. 2017. Т. 16. №1. С. 115-118
7. Зуйков С. А. Патентные войны сегодня – злоупотребление правом или защита своих имущественных интересов. *Управление собственностью – практический опыт*. 2014. № 3 (150). С. 25-33.
8. Тарасенко Л.Л. Захист прав інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі) та промислові зразки. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник*. 2016. № 7. С. 247-257
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.11.2018 у справі № 905/2260/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78376916> (дата звернення: 21.11.2021).
10. Викулова А. Патентные «паразиты» инновационного развития. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 8(161). С. 82-86.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ВІТРОВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ: ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Павлига А. В.

*аспірантка кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

На сьогоднішній день, попри те, що відновлювальні джерела енергії активно розвиваються та вдосконалюються, вони все ще не є переважачим енергетичним ресурсом, хоча в деяких розвинених країнах світу вони беруть значну частку у виробництві електроенергії.

За оцінками, світове споживання енергії з відновлюваних джерел на цей час становить приблизно 20% та продовжує зростати. Тому, поряд із